

Zaaien en oogsten

Lezen: Galaten 6:1-10

In de brief aan de Galaten waarschuwt Paulus voor “zaaien in eigen vlees” (Gal. 6:8). In sommige Bijbelvertalingen staat: “Wie **voor** zijn eigen vlees zaait” (Telos), en in andere: “wie **op de akker van** zijn eigen vlees zaait” (NBG51), maar in de oorspronkelijke Griekse tekst staat: “Wie **in** (Gr. *eis*) zijn eigen vlees zaait”. De apostel vergelijkt “vlees” met een grondsoort of een kweekbak waarin een mens zaad kan uitstrooien, maar dat behoort men niet te doen. Want de oogst die er uit die grond zal opschieten, is ondeugdelijk.

De oude Statenvertaling is nauwkeurig, want die geeft Gal. 6:8 als volgt weer:

“Want die in zijn eigen vlees zaait, zal uit het vlees verderfenis maaien, maar die in den Geest zaait, zal uit den Geest het eeuwige leven maaien”.

Natuurlijk rijst dan de vraag, wat Paulus bedoelde met “zaaien in eigen vlees”.

Een waarschuwing tegen zelfzucht?

Volgens de kanttekeningen van de Statenvertaling zou Paulus met “zaaien” hebben bedoeld: weggeven, of uitdelen. In 2 Kor. 9:6 lezen we immers:

“Wie karig zaait, zal ook karig oogsten; en wie mildelijk zaait, zal ook mildelijk oogsten”.

De apostel schreef dit naar aanleiding van een collecte, die er in Korinthe werd gehouden. De opbrengst van die collecte was bedoeld om arme gelovigen in Judea te ondersteunen gedurende een tijd van

voedselschaarste. Volgens de Statenvertalers heeft het woord “zaaien” in Gal. 6:8 dezelfde betekenis als in 2 Kor. 9:6 (=geven), want in hetzelfde hoofdstuk lezen we enkele verzen eerder:

“En hij, die onderricht wordt in het woord, dele van alle goed mede aan wie dat onderricht geeft” (Gal. 6:6)

En in het vervolg van de brief staat:

“Laten wij niet moede worden goed te doen, want, wanneer het eenmaal tijd is, zullen wij oogsten, als wij niet verslappen. Laten wij dus, daar wij de gelegenheid hebben, doen wat goed is voor allen, maar inzonderheid voor onze geloofsgenoten” (Gal. 6:9-10)

Volgens de kanttekeningen blijkt uit dit tekstverband dat zaaien een synoniem is van “meedelen” en van “goeddoen”. Onder “zaaien” moeten we verstaan: mild geven, geld uitstrooien. Maar als die uitleg klopt, wat is dan de betekenis van: “in eigen vlees zaaien”?

Volgens de Statenvertalers is het antwoord eenvoudig. Wie “in zijn eigen vlees zaait” besteedt zijn inkomsten voor eigen genoegens, of aan zijn eigen levensonderhoud. Hij is erop uit om “voor zichzelf schatten te vergaren”. Maar wie “in de Geest zaait” ondersteunt de christelijke prediking, zending en evangelisatie. Wat hij kan missen besteedt hij aan de plaatselijke gemeente en aan geestelijke zaken. Op het eerste gezicht lijkt deze uitleg aannemelijk, maar bij enig nadenken roept de verklaring van de Statenbijbel vragen op.

Een absoluut verbod

De drie belangrijkste vragen laat ik hieronder volgen:

1. Het kerkelijke en het geestelijke worden in de kanttekeningen vereenzelvigd. Wie aan de kerk geeft, zaait volgens de Statenvertalers “in de Geest”. Maar zó eenvoudig ligt dat volgens de Bijbel niet. In de brief

aan de Galaten waarschuwt Paulus voor predikers die gelovigen voor zich willen laten werken, en hen met vroom klinkende verhalen aan zich willen binden (Gal. 1:6-10, 4:17, 5:10-12, 6:12-13). Geven aan een christelijke organisatie is dus niet per definitie “zaaien in de Geest”. Wie dat veronderstelt, is een naïef en willig slachtoffer. Van zo iemand kan gemakkelijk misbruik worden gemaakt.

2. Als “wie in zijn vlees zaait” zou betekenen: “Wie geld uitgeeft voor zijn eigen levensonderhoud”, dan is er geen mens die niet in zijn vlees zaait. De Bijbel zegt immers:

“Want niemand haat ooit zijn eigen vlees, maar hij voedt het en koestert het, zoals Christus de gemeente” (Efe. 5:29)

Als iemand honger heeft, gaat hij eten. En als iemand dorst heeft, gaat hij drinken. Wie het koud heeft, trekt een trui aan. En wie geen eten, drinken of een trui heeft wil zulke levensbehoeften verwerven. Zulke verlangens zijn volgens Efe.5:29 niet verkeerd, maar volstrekt natuurlijk en goed. De zorg die elk mens besteedt aan zijn eigen lichaam is volgens Paulus immers een beeld van de zorg die Christus heeft voor de Gemeente.

3. Paulus laat zich erg scherp uit over het “zaaien in eigen vlees”. De waarschuwing van de apostel komt neer op een absoluut verbod om in het vlees te zaaien. Wie in zijn eigen vlees zaait, zal uit dat vlees *verderf* oogsten. Een andere mogelijkheid is er niet. “Want wat een mens zaait, dat zal hij ook oogsten” (Gal. 6:7). Wanneer “in zijn eigen vlees zaaien” zou betekenen: “inkomsten besteden voor zijn eigen levensonderhoud”, had Paulus zich nooit zo scherp kunnen uitdrukken.

Vlees of geest

In Gal. 6:8 plaatst Paulus “vlees” tegenover “geest”. Die tegenstelling was in zijn brief al eerder ter sprake gekomen, de eerste keer in Gal. 3:3:

“Gij zijt begonnen met de Geest, eindigt gij nu met het vlees?”

De ontvangers van de brief waren christen geworden doordat Paulus hun het evangelie had verkondigd (Gal. 1:6-10). De apostel had hun verteld dat ze hun vertrouwen mochten vestigen op de opgestane Messias. Die had zich gegeven voor hun zonden, om hen “te trekken uit de tegenwoordige boze eeuw” (Gal. 1:4) en hun in de toekomstige eeuw het “eeuwige leven” te schenken. Toen de Galaten deze boodschap hoorden, waren ze erg blij geweest. Ze hadden wat Paulus zei ter harte genomen (Gal. 4:13-15), en dat had geweldige gevolgen gehad. Ze waren gedoopt met heilige Geest, en God had in hun midden “krachten gewerkt” (Gal. 3:2-5). Zieken waren gezond geworden, en mensen die in duisternis gevangen zaten waren door Gods kracht van hun problemen bevrijd. Zó waren de gemeenten van Galatië “met de Geest begonnen”.

Maar nu waren er in hun landstreek mensen aangekomen, die gelovigen uit de volken regels wilden opleggen. Zij wilden “de volken dwingen om naar Joodse wijze te leven” (Gal. 2:14) en ze verwachtten “gerechtigheid” van de gehoorzame navolging van een wet (Gal. 5:4). Volgens de nieuwkomers kon men alleen maar een goed christen zijn indien men zich aan bepaalde regels hield. Hoe kon men zich anders van de wereld onderscheiden?

De gelovigen in Galatië hadden naar de nieuw aangekomenen geluisterd. Ze waren er al toe overgegaan om “dagen en maanden, tijden en jaren te onderhouden” (Gal. 4:10). Ze hielden de wekelijkse sabbat, de nieuwe manen, en de jaarlijkse hoogtijden in ere waarover in de wet van Mozes wordt gesproken. En ze waren bereid om zich te gaan houden aan de inzettingen betreffende het sabbatsjaar en het jubeljaar (vgl. Gal. 4:10 en Kol. 2:16-19).

Volgens de mensen die de gemeenten van Galatië waren binnengekomen was dit overigens nog niet genoeg. Om aan Gods bedoelingen te beantwoorden, zo beweerden zij, moesten mannelijke gelovigen zich ook laten besnijden (Gal. 2:3-4, 2:7, 5:3-12, 6:13-16). Zij onderwezen vermoedelijk hetzelfde als wat rondreizende predikers uit Judéa ooit hadden onderwezen in de gemeenten van Syrië en Cilicië: “Indien gij u

niet besnijden laat naar het gebruik van Mozes, kunt gij niet behouden worden” (Hand.15:1). Bovendien leerden ze dat elke gelovige, dus ook een gelovige uit de volken, zich moet houden aan de reinheidsvoorschriften die Mozes aan het volk Israël heeft gegeven (Kol. 2:20-23).

De Bijbel noemt besnijdenis echter: “een werk van mensenhanden”, en godsdienstige voorschriften betreffende eten en drinken, dagen en maanden, tijden en jaren: “inzettingen van het vlees”. De ware besnijdenis bestaat uit “het uittrekken van het lichaam van het vlees” door middel van dood en opstanding, en deze besnijdenis wordt niet door mensenhanden maar door God verricht (Kol. 2:11-12). Doop in water is “een afleggen van onreinheid van het vlees”, de ware doop is de redding door Jezus Christus (1 Petrus 3:21). Voorschriften betreffende “gaven en slachtoffers”, “spijzen en dranken”, en verschillende “dopen” (= vormen van doop) zijn “inzettingen voor het vlees, tot op de tijd van het herstel opgelegd” (Hebreeën 9:9-10).

Door zich te gaan houden aan een godsdienstige kalender en het ritueel van de besnijdenis zouden de christenen uit Galatië “in vlees” verder gaan, terwijl ze “in geest” waren begonnen. De overstap die ze wilden maken was dwaas. Wie keert er nu terug naar het symbool wanneer hij de werkelijkheid heeft ontvangen? (Gal. 4:8-10, Kol. 2:16-17). Wie heeft er nu liever een tegoedbriefje dan het tegoed? Wie wil er nu liever een slaaf zijn dan een zoon? (Gal. 2:4, 4:31, 5:1). Wanneer God alles om niet *geeft*, wat voor zin heeft het dan om te gaan *werken* ten einde iets van Hem te ontvangen? Wie wil gaan werken omdat hij meent dat dit vereist is om iets van God te kunnen ontvangen, neemt Gods genade niet serieus. Zo iemand spot met de Almachtige. Ook al beseft hij dat niet. Maar God “laat zich niet bespotten” (Gal. 6:7).

Nogmaals: vlees of geest?

Ook in verband met de geschiedenis van Abraham schreef Paulus over de tegenstelling tussen vlees en geest. In dat verband merkte de apostel op:

“Maar zoals destijds hij, die naar het vlees verwekt was, hem, die naar de geest verwekt was, vervolgde, zo ook nu” (Gal. 4:29)

Met “hij die naar het vlees verwekt was” is Ismaël bedoeld, en met “hem die naar de Geest verwekt was” Izaäk. Paulus verwijst naar een geschiedenis die in Genesis 21:9 wordt beschreven. Ismaël dreef de spot met Izaäk op de dag dat deze werd gespeend.

Zowel Ismaël als Izaäk waren Abrahams lijfelijke zonen. Dat de eerste een “zoon naar het vlees” en de tweede “een zoon naar de Geest” wordt genoemd betekent niet dat de eerste Abrahams letterlijke zoon en de tweede een aangenomen kind was. Ismaël was een “zoon naar het vlees” omdat Abraham hem op eigen initiatief had verwekt. God had aan Abraham beloofd dat hij een zoon zou krijgen. Maar Abrahams vrouw, Sara, was onvruchtbaar. Daarom had Abraham, op aanraden van Sara, het besluit genomen om de slavin Hagar als bijvrouw te nemen (Gen. 16:1-4). Op deze manier probeerde de aartsvader Gods belofte in vervulling te laten gaan. Hij ging *werken*. Zo kwam Ismaël ter wereld.

De geboorte van Izaäk had een volstrekt andere voorgeschiedenis. Die was het gevolg van een Goddelijk ingrijpen. Izaäks geboorte was een wonder, want die vond plaats toen de geboorte van een kind volstrekt onmogelijk was geworden. Abraham was honderd jaar en zijn vrouw Sara was negentig toen Izaäk geboren werd. Zij waren beiden niet meer in staat om kinderen te krijgen, maar God *gaf* hun een kind (Genesis 21:17). Zijn woord bezit de kracht om de doden levend te maken en het niet-zijnde in het aanzijn te roepen. God verwezenlijkte Zijn belofte op Zijn tijd, door Zijn scheppend woord. Abraham en Sara waren niet meer in staat om een kind voort te brengen, maar God liet Zijn belofte in vervulling gaan. Daarom noemt Paulus Izaäk de zoon “naar de Geest”.

Voor de derde keer: vlees of geest?

In het vijfde hoofdstuk van zijn brief sprak Paulus voor de derde maal over de tegenstelling van vlees en geest. Bij die gelegenheid schreef hij:

“Maar ik zeg: wandelt door [de] Geest, en u zult [de] begeerte van [het] vlees geenszins volbrengen” (Gal. 5:16, Telos)

Deze opdracht en de lijst van ondeugden die de apostel er in de verzen 19 en 20 op laat volgen worden dikwijls moralistisch opgevat. Men luistert ernaar en men spreekt erover alsof de apostel had gezegd:

“Wandelt door de Geest en voldoet niet aan het begeren van het vlees”

Het Nederlands Bijbelgenootschap en de Statenvertalers hebben vers 16 zelfs zo weergegeven! Door zulke vertalingen wordt de indruk gewekt dat Paulus schreef:

“Wandelt door de Geest, u moet de begeerten van het vlees beslist niet volbrengen”

Maar dát schreef de apostel niet! Als Paulus dat gezegd had, zou hij zichzelf tegenspreken. Hij zou dan eerst, in vers 16, een wet opleggen: “U mag de begeerte van het vlees niet volbrengen. U mag geen ruzie maken, niet brassen, niet jaloers zijn, niet boos worden, niet naar mensen van het andere geslacht kijken, en andere mensen niet manipuleren ⁶”. Om vervolgens in vers 18 op te merken: “Als u door [de] Geest geleid wordt, dan bent u niet onder een wet”. Vers 18 zou dan ontkrachten wat de apostel twee verzen eerder had gezegd.

In werkelijkheid gaf Paulus maar één opdracht: “Wandelt door de Geest”. Het tweede deel van zijn zin staat niet in de gebiedende wijs maar in de toekomstige tijd. Wie door de Geest wandelen, “*zullen* de begeerte van het vlees beslist niet volbrengen”. Het één is een logisch gevolg van het ander. Wat God door Zijn Geest tot stand brengt is van volstrekt andere aard dan wat het vlees doet ontstaan. Het is een “vrucht” die geleidelijk rijpt in ieder mens die de Geest bezit en die door de Geest gaat wandelen. Het vlees heeft echter geen enkele “vrucht”, maar alleen “werken”.

⁶ Zie vers 19 tot 21.

“Werken van het vlees” zijn dikwijls grove zonden. Maar het kunnen ook godsdienstige beslissingen zijn, inspanningen voor de “goede zaak” en vrome deelname aan christelijke rituelen. Er bestaat “ijver voor God zonder verstand” (Rom.10:2). Wat mensen op hun eigen houtje tot stand brengen, dus óók hun godsdienstige prestaties, zijn “werken van het vlees”. Sommige van die werken zijn ronduit lelijk en andere lijken mooi, maar wie ze van dichtbij bekijkt, ontdekt dat ook de schijnbaar mooie aanleiding geven tot vijandschap, twist, jaloersheid en partijvorming.

“Indien gij echter elkander bijt en vereet, ziet dan toe, dat gij niet door elkander verslonden wordt” (Gal. 5:15)

zei Paulus, en hij sprak op dat moment tegen *gelovigen!*

Dezelfde tegenstelling van vlees en geest waarover de apostel sprak in Gal.5:16-26 vinden we ook in Gal. 6:7-8. “In zijn eigen vlees zaaien” betekent dus niet: “geld uitgeven voor zijn eigen levensonderhoud”, maar het betekent: “door eigen inspanningen rechtvaardig trachten te worden, door middel van wetswerken aan Gods bedoelingen trachten te beantwoorden”.

Het tekstverband

In het vers dat voorafgaat aan de waarschuwing om niet in eigen vlees te zaaien, had Paulus gezegd:

“En hij, die onderricht wordt in het woord, dele van alle goed mede aan wie dat onderricht geeft” (Gal. 6:6).

Meteen daarop liet de apostel volgen:

“Dwaalt niet, God laat niet met zich spotten. Want wat een mens zaait, zal hij ook oogsten. Want wie op (de akker van) zijn vlees zaait, zal uit zijn vlees verderf oogsten; maar wie op (de akker van) de Geest zaait, zal uit de Geest eeuwig leven oogsten” (Gal. 6:7-8).

De verzen 7 en 8 zijn een nadere bepaling bij vers 6. Wie onderricht geniet in het woord, behoort hem die dat onderricht geeft te ondersteunen. Maar laat je niet op een dwaalspoor leiden! ⁷. *Hoe* dat woord verkondigd wordt (en *waarin* dat woord wordt gezaaid) is van groot belang. God laat zich niet bespotten. Het woord moet zó gebruikt worden als Hij het heeft bedoeld, binnen de kaders die Hij heeft aangegeven. Wie naar de Thora wil luisteren, dient uit te gaan van geloof en niet van werken (Rom. 9:32).

Wie het woord misbruiken om gelovigen tot activiteit op te zwepen en hun wijsmaken dat ze door eigen prestaties rechtvaardig kunnen worden, laten hun gehoor “zaaien in eigen vlees”. Daaruit zal niets goeds voortkomen. Het is immers duidelijk wat de “werken van het vlees” zijn (Gal. 5:20-21).

Wie de mensen echter opdraagt om rechtvaardigheid te verwachten van hun hemelse Vader, wie hen “roept door de genade van Christus” (Gal. 1:6), wie onderwijst dat God zijn kinderen door zijn Geest in zijn wegen laat wandelen, die leert zijn gehoor te “zaaien in Geest”.

Leraren van de eerste soort mogen beslist *niet* nagevolgd worden. Al was het Paulus zelf of een engel uit de hemel! (Gal. 1:8-9, 5:12). Maar leraren van de tweede soort verdienen navolging en gehoor.

Ter afsluiting van zijn betoog geeft Paulus nog een goede raad:

“Laten wij niet moede worden goed te doen, want, wanneer het eenmaal tijd is, zullen wij oogsten, als wij niet verslappen. Laten wij dus, daar wij de gelegenheid hebben, doen wat goed is voor allen, maar inzonderheid voor onze geloofsgenoten” (Gal. 6:9-10).

⁷ De Griekse uitdrukking die als “dwaalt niet” is vertaald, betekent letterlijk: “Laat je niet op een dwaalspoor leiden”. “Valse broeders” die de gemeenten binnenslopen (Gal.2:4) zouden de Galaten op een dwaalspoor kunnen leiden. Door zulke mensen mochten zij zich niet laten onderwijzen en zulke leraars mochten zij niet ondersteunen.

Al mag een prediker van “werken der wet” niet worden nagevolgd en al mag er niet naar hem worden geluisterd, als zo iemand in nood verkeert, behoort hij te worden geholpen. Christenen behoren goed te doen aan *allen*. Ze zijn zelfs geroepen om hun vijanden lief te hebben.

“Want zó is het de wil van God, dat gij door goed te doen de mond snoert aan de onwetendheid van de onverstandige mensen, als vrijen en niet als mannen, die de vrijheid misbruiken tot dekmantel voor hun kwaadwilligheid, maar als dienaren Gods” (1 Petrus 2:15-16)

Het meest kan men echter goeddoen aan “geloofsgenoten”. Dat wil zeggen: aan mensen die alles van God verwachten en niets van hun eigen vrome werken. Want met zulke geloofsgenoten kan men niet alleen het materiële maar ook het geestelijke delen. En zulke mensen zullen mét ons “wanneer het eenmaal tijd is, oogsten”: het eeuwige leven in de toekomstige eeuw.

Besluit

Wanneer we ons op godsdienstig terrein inspannen en ons aan bepaalde godsdienstige gebruiken onderwerpen met de bedoeling om daardoor bij God in aanzien te stijgen, iets van Hem te ontvangen, of in heiliging toe te nemen, dan “zaaien we in eigen vlees”. Ook wanneer we een goede daad verrichten met een bijbedoeling wordt er in het vlees gezaaid. We hebben dan geen loon bij God in de toekomstige eeuw (Mattheüs 6:1-18). Wie in eigen vlees zaait zal geen goede vrucht binnenhalen. Uit “vlees”, dat wil zeggen: uit de inspanningen van een sterfelijk mens, kan niets anders ontstaan dan verderf.

Wanneer we echter ons vertrouwen vestigen op God en zijn Zoon Jezus Christus, niets verwachten van onze eigen keuzes of inspanningen maar God door ons laten werken en Hem lof brengen voor wat Hij tot stand brengt, dan “zaaien we in geest” (1 Kor. 15:10). Wie zich zo door Gods Geest in overeenstemming met de waarheid van het evangelie laat leiden (Gal. 2:16) zal uit de Geest het leven van de toekomstige eeuw oogsten.

De gangbare uitleg van Gal. 6:8, waarin wordt gesteld dat in zijn eigen vlees zaaien: “eigen genoegens nastreven”, en in de geest zaaien: “geld of tijd aan de kerk geven” betekent, is onbevredigend en brengt Paulus in tegenspraak met zichzelf.

[Niet eerder gepubliceerd]